

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu
(SBIYF)

Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Mövzu: «Sahibkarlıq fəaliyyətinin
sahələri, hüquqi formaları»

Təlimçi:
Sabit Bağırov

Sahibkarlıq fəaliyyətinin əsas hüquqi formaları

- Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə fiziki (hüquqi şəxs yaratmadan), yaxud hüquqi şəxs kimi məşğul olmaq olar:
 - a) **Fiziki şəxs kimi:**
 - Fərdi sahibkarlıq
 - b) **Hüquqi şəxs kimi (Kommersiya təşkilatları):**
 - Tam ortaqlıqlar;
 - Kommandit ortaqlığı;
 - Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət;
 - Səhmdar Cəmiyyəti;
 - Kooperativ
- Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsində fiziki şəxslər hüquqi şəxslərlə eyni hüquqlara malikdirlər.

Fərdi sahibkarlıq

Fərdi sahibkarlıq - hüquqi şəxs yaratmadan fiziki şəxslərin gəlir əldə etmək məqsədi ilə yaratdıqları sahibkarlıq fəaliyyətinin bir növüdür. Bu növ fəaliyyət həmin şəxslərin mülkiyyətə əsaslanaraq, risk və məsuliyyəti öz boynuna götürməklə həyata keçirilir.

Hüquqi şəxslər

- Hüquqi şəxs qanunla müəyyənləşdirilmiş qaydada dövlət qeydiyyatından keçmiş, xüsusi yaradılmış elə bir qurumdur ki, mülkiyyətində ayrıca əmlakı vardır, öz öhdəlikləri üçün bu əmlakla cavabdehdir, öz adından əmlak və şəxsi qeyri-əmlak hüquqları əldə etmək və həyata keçirmək, vəzifələr daşımaq, məhkəmədə iddiaçı və ya cavabdeh olmaq hüququna malikdir. Hüquqi şəxsin müstəqil balansı olmalıdır.
- Hüquqi şəxslər bir fiziki və ya hüquqi şəxs tərəfindən, o cümlədən həm fiziki, həm də hüquqi şəxslərin iştirakı ilə yaradıla bilər.
- Hüquqi şəxslər kommersion və qeyri-kommersion olmaqla iki qrupa ayrılırlar.

Tam ortaqlıq

Tam ortaqlığın iştirakçıları nizamnaməyə müvafiq surətdə ortaqlıq adından sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olur və ortaqlığın öhdəlikləri üzrə onlara mənsub əmlakla məsuliyyət daşıyırlar. Bu formada əmlakın formalaşma mənbələri əsas etibarlı ilə iştirakçıların paylarından ibarət olur.

- Şəxs yalnız bir tam ortaqlığın iştirakçısı ola bilər.
- Tam ortaqlığın firma adına onun bütün iştirakçılarının adları və “tam ortaqlıq” sözləri daxil edilməli və ya “və ortaqları” sözləri əlavə edilməklə bir və ya bir neçə iştirakçının adı daxil edilməlidir.
- Tam ortaqlığın mənfəəti və zərəri, əgər nizamnamədə və ya iştirakçıların digər razılaşmasında ayrı qaydada nəzərdə tutulmayıbsa, onun iştirakçıları arasında onların şərikli kapitaldakı paylarına mütənasib surətdə bölüşdürülür.
- Tam ortaqlığın iştirakçıları ortaqlığın öhdəlikləri üzrə özlərinin əmlakı ilə birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Kommandit ortaqlığı

Kommandit ortaqlığında ortaqlığın adından sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən və ortaqlığın öhdəlikləri üzrə öz əmlakı ilə məsuliyyət daşıyan iştirakçıları (tam ortaqları) ilə yanaşı, ortaqlığın fəaliyyəti ilə bağlı zərər üçün qoyduqları mayaların məbləği həddində risk daşıyan və ortaqlığın sahibkarlıq fəaliyyətində iştirak etməyən bir və ya bir neçə iştirakçısı - maya qoyanı (kommanditçi) vardır.

- Kommandit ortaqlığın firma adında ən az bir tam ortağın adı və “kommandit ortaqlığı” sözləri əlavə edilməlidir.
- Kommanditçinin maya qoyması ona ortaqlıq tərəfindən verilən şəhadətnamə ilə təsdiqlənir.
- Kommanditçinin ortaqlığın mənfəətinin onun şərikli kapitaldakı payına düşən hissəsini nizamnamədə nəzərdə tutulan qaydada almaq, ortaqlığın illik hesabatları ilə tanış olmaq, maliyyə ili qurtardıqda ortaqlıqdan çıxmaq və nizamnamədə nəzərdə tutulan qaydada öz mayasını almaq və ya digər maya qoyana və ya üçüncü şəxsə vermək hüququ vardır.

Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət

Bir və ya bir neçə şəxs tərəfindən təsis edilən, nizamnamə kapitalı nizamnamə ilə müəyyənləşdirilmiş miqdarda paylara bölünən cəmiyyət Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət adlanır. Cəmiyyətin iştirakçıları onun öhdəlikləri üzrə məsuliyyət daşımır və cəmiyyətin fəaliyyəti ilə bağlı zərər üçün qoyduqları mayaların dəyəri həddində risk daşıyırlar.

- MMC-nin iştirakçılarının sayı qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş həddi keçməməlidir. Əks halda o, bir il ərzində Səhmdar Cəmiyyətinə çevrilməli, bu müddət bitdikdən sonra isə əgər onun iştirakçılarının sayı azaldılıb qanunla müəyyənləşdirilmiş həddə endirilməzsə məhkəmə qaydasında ləğv edilməlidir.
- MMC-də ali orqanı onun iştirakçılarının ümumi yığıncağıdır. Cari rəhbərliyi isə icra orqanı həyata keçirir.

Səhmdar Cəmiyyəti

Nizamnamə kapitalı müəyyən sayda səhmlərə bölünmüş cəmiyyət Səhmdar Cəmiyyəti adlanır. Səhmləri yalnız təsisçilər arasında bölüşdürülən və onların əksəriyyətinin razılığı ilə satılan cəmiyyət **Qapalı Tipli Səhmdar Cəmiyyəti** adlanır. Səhmləri təsisçilərlə yanaşı kənar şəxslərə satıla bilən cəmiyyət **Açıq Tipli Səhmdar Cəmiyyəti** adlanır. Səhmdar Cəmiyyəti öz öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə və borclarına görə bütün əmlakı ilə məsuliyyət daşıyır. Səhmdarlar isə yalnız öz səhmləri həcmində məsuliyyət daşıyır.

Kooperativ

Kooperativ fiziki və hüquqi şəxslərin birgə fəaliyyət göstərmək üçün üzvlüyə əsaslanan könüllü birliyi olub iştirakçılarının maddi və başqa tələbatının onun üzvlərinin əmlak haqqlarının birləşdirilməsi yolu ilə ödənilməsi məqsədi ilə yaradılır.

Kooperativin yaradılmasının və fəaliyyətinin əsas prinsipləri aşağıdakılardır:

- kooperativ üzvlərinin qarşılıqlı yardım və iqtisadi faydalılığının təmin olunması, mənafeələrinin əlaqələndirilməsi;
- üzvlərin paylarının həcmindən asılı olmayaraq bir səsə malik olması (əsas qərarların səs çoxluğu ilə qəbul olunduğu ümumi yığıncaqda hər bir iştirakçı bir səsle iştirakçı iştirak edir);
- əməyin nəticələrinə hər bir üzvün marağının artması, yəni onların gəlirlərinin təsərrüfat fəaliyyətinin iqtisadi yekunları ilə sıx əlaqələndirilməsi;
- təsərrüfat qərarlarının qəbulunun demokratik xarakteri.

Sahibkarlıq subyektlərinin təsnifatı

(Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il 21 dekabr tarixli 556 nömrəli Qərarı)

Sahibkarlıq subyektlərinin ölçüsünə görə kateqoriyaları	İşçilərinin orta siyahı sayı (nəfər)	İllik gəliri (ig) (min manat)
^[1] Mikro sahibkar	1 - 10	$ig \leq 200$
Kiçik sahibkar	11 - 50	$200 < ig \leq 3\ 000$
Orta sahibkar	51 - 250	$3\ 000 < ig \leq 30\ 000$
İri sahibkar	251 və ondan yuxarı	$30\ 000 < ig$

Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin sayı

<https://www.stat.gov.az/source/entrepreneurship/>

	2019			2020		
	Cəmi	bunlardan		Cəmi	bunlardan	
		Hüquqi şəxslər	Fərdi sahibkarlar		Hüquqi şəxslər	Fərdi sahibkarlar
Müəssisələrin cəmi sayı	271304	31196	240108	316370	33450	282920
Mikro müəssisələrin sayı	262622	22514	240108	307717	24797	282920
Kiçik müəssisələrin sayı	5956	5956	-	5943	5943	-
Orta müəssisələrin sayı	2726	2726	-	2710	2710	-